(इंग्रजीमध्ये टंकलिखित केलेल्या न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

मुंबई उच्च न्यायालय
फौजदारी अपीलीय अधिकारिता

रीट याचिका क्र. 1315/2024

1. ओंकार चंद्रकांत तेली
   वय 29 वर्षे

2. चंद्रकांत वासुदेव तेली
   वय 61 वर्षे

3. प्रियंका चंद्रकांत तेली,
   वय 53 वर्षे

4. ऐश्वर्या चंद्रकांत तेली
   वय 26 वर्षे

5. वैष्णवी चंद्रकांत तेली
   वय 22 वर्षे
   सर्व राहणार:-
   खोली क्र. 22, प्लॉट क्र. 13,
   अकुरली सिद्धी सी. एच. एस. लिमिटेड,
   कांदिवली (पूर्व), मुंबई. ... याचिकाकर्ते

- विरुद्ध -

1. महाराष्ट्र राज्य,
   तर्फे पोलीस ठाणे समता नगर,
   कांदिवली, मुंबई-400 101.

2. तेजस्विनी प्रदीप अकेरकर,
वय 26 वर्षे,
राहणार 2 के/खोली क्रमांक 414,
जय अंबे सदन,
पेनिन्सुला कॉर्पोरेट पार्क जवळ,
लोअर परेल (पश्चिम), मुंबई. ....उत्तरवादी

....

याचिकाकर्त्यांच्या वतीने श्री विशाल एम. देशमुख.
उत्तरवादी क्र. 1- राज्यच्या वतीने श्री आर. एम. पेठे, एपीपी.
उत्तरवादी क्रमांक 2 च्या वतीने श्री प्रसाद पंचाल सह सुश्री राणे.

....

न्यायमंच : रवींद्र व्ही. घुगे आणि
राजेश एस. पाटील, न्यायमूर्ती

दिनांक : 10 जानेवारी, 2025.

न्याय निर्णय (*न्यायमूर्ती रवींद्र व्ही. घुगे, यांच्याप्रमाणे*)

1. दिनांक 9 जानेवारी 2025 रोजी या प्रकरणाची बराच काळ सुनावणी घेण्यात आली. याचिकाकर्ते क्रमांक 2 न्यायालयात उपस्थित होते. याचिकाकर्त्यांच्या विद्वान वकिलांना सूचना घेता याव्यात यासाठी आम्ही एका रात्र एवढा पास ओव्हर मंजूर केला.

2. आज, न्यायालयात उपस्थित असलेल्या याचिकाकर्ते क्रमांक 2 च्या सूचनेनुसार, विद्वान अधिवक्ता सादर करतात की ते आदेशासाठी प्रार्थना करतात.

3. **न्यादेश.** न्यादेश त्वरित परत करण्यायोग्य केला गेला आणि पक्षांच्या संमतीने

त्याची अंतिम सुनावणी झाली.

4. याचिकाकर्त्यांमध्ये तक्रारदाराचा पती, सासु, सासरे आणि नणंदांचा समावेश आहे. त्यांनी प्रार्थना खंड 14 (i) खालीलप्रमाणे मांडले आहेः

> *"i) दिनांक 31.03.2023 रोजी उत्तरवादी क्र. 2 द्वारे नोंदविण्यात आलेले एफ. आय. आर क्र. 0220/2023, याचिकाकर्त्यांविरुद्ध कोणताही गुन्हा सिद्ध करण्यात आलेला नाही या आधारावर कृपया रद्द करण्यात यावा."*

5. दिनांक 22 मार्च 2023 रोजी 20: 58 वाजता, एन. एम. जोशी मार्ग पोलीस ठाणे, बृहन्मुंबई (शहर) येथे प्रथम खबरी अहवाल (एफ. आय. आर क्र. 0123 /2023) नोंदविण्यात आले होते. या सर्व याचिकाकर्त्यांना एफ. आय. आर. मध्ये आरोपी म्हणून स्थान देण्यात आले आहे. त्यानंतर, सदरचा एफआयआर समता नगर पोलिस ठाण्यात कडे स्थानांतरित करण्यात आला आणि दिनांक 31 मार्च 2023 रोजी 00.23 वाजता (00:23 सकाळी), नोंदवण्यात आला असून त्यास 0220/2023 याप्रमाणे नवीन क्रमांक देण्यात आले.

6. याचिकाकर्त्यांच्या विद्वान अधिवक्ता यांनी अथक परिश्रमाने युक्तिवाद केला आहे की याचिकाकर्त्यांपैकी कोणीही कोणताही गुन्हा केल्याबद्दल दोषी नाही. ते सर्व निर्दोष आहेत. तक्रारकर्ती/ वर्दी देणारीने, जी याचिकाकर्ते क्रमांक 1 ची पत्नी आहे, तिने खोटी तक्रार नोंदवली आहे. ती एका बँकेत जुनिअर प्रोसेसिंग ऑफिसर म्हणून

काम करते. तिने खोटे आरोप केले असल्यामुळे भारतीय दंड संहिता, 1860 च्या कलम 377, 498-ए, 323, 506 आणि 406 लावण्यात आले आहेत.

7. असे सांगण्यात आले की याचिकाकर्ते क्रमांक 1 आणि तक्रारकर्ती यांचा विवाह दिनांक 27 मे 2022 रोजी पार पडला. असा दावा करण्यात आला की तक्रारकर्ती आपल्या पतीच्या घरी राहत होती आणि दोन महिने होईस्तोवर लग्नाची परिपूर्ती झालेली नव्हती. तक्रारकर्तीने लग्नाच्या तीन दिवसांनंतर वेगळ्या निवासाचा आग्रह धरण्यास सुरुवात केली. आई वडीलांनी नम्रपणे ही विनंती नाकारली. तक्रारकर्तीचा स्वभाव वर्चस्व गाजवणारा आहे.

8. दिनांक 9 जून 2022 रोजी सत्यनारायण पूजा करण्यात आली. तक्रारकर्तीचे नातेवाईक पूजेला उपस्थित राहिले, दर्शन घेतले आणि दुपारचे जेवण केले. तक्रारकर्तीने सातत्याने वेगळ्या निवासाची मागणी केली आणि हेच या भांडणाचे कारण होते. एफ. आय. आर. मध्ये खोट्या आणि बनावट तक्रारी आहेत असा दावा करण्यासाठी वादकथनांमध्ये अनेक कारणे दिली आहेत.

9. याचिकाकर्त्यांनी ***प्रीती गुप्ता अँड अनादर - विरुद्ध - स्टेट ऑफ झारखंड अँड अनादर*** [1] या प्रकरणातील निर्णयावर भर दिला आहे आणि दावा केला आहे की अतिशयोक्तीपूर्ण आवृत्त्यांचा विचार केला जाऊ नये. ***प्रीती गुप्ता अँड अनादर***

---

1 1(2010) 7 एस. सी. सी. 667

(*वरील*) च्या परिच्छेद 4 मध्ये, माननीय सर्वोच्च न्यायालयाने नमूद केले की वर्दी देणारीच्या सासरच्या लोकांनी केलेली एकमेव मागणी लक्झरी कारची होती आणि छळवणुकीच्या कोणत्याही घटनेचा आरोप केला गेला नव्हता. इतर कोणतेही आरोप नव्हते. फिर्यादी साक्षीदारानेही आरोपींविरोधात कोणतेही आरोप केले नाहीत.

10. त्यानंतर याचिकाकर्त्यांनी ***अभिषेक - विरुद्ध - स्टेट ऑफ मध्य प्रदेश*** [2] यावर भर दिला आहे. केलेल्या आरोपांचा उल्लेख न्यायनिर्णयाच्या परिच्छेद 6 मध्ये केला आहे. परिच्छेद 12 मध्ये त्याचा निष्कर्ष खालीलप्रमाणे काढला आहेः

> *"12. फौ. प्र. सं. च्या कलम 482 अंतर्गत फौजदारी कारवाई रद्द करण्याच्या अधिकाराची रूपरेषा चांगल्या प्रकारे परिभाषित केलेली आहे. व्ही. रवी कुमार - विरुद्ध - स्टेट रिप्रेसेंटेड बाय इन्स्पेक्टर ऑफ पोलीस, डिस्ट्रिक्ट क्राईम ब्रान्च, सालेम, तामिल नाडू ((2019) 14 एस. सी. सी. 568), या प्रकरणात या न्यायालयाने पुष्टी केली की जर एखाद्या आरोपीने उच्च न्यायालयाच्या अंगभूत अधिकारितेचा वापर करून एफ. आय. आर. रद्द करण्याची मागणी केली असेल, तर उच्च न्यायालयाला तक्रारीतील आरोपांच्या शुद्धतेचा निर्णय घेण्यासाठी तथ्यात्मक क्षेत्रात प्रवेश करणे पूर्णपणे अस्वीकार्य आहे. निहारिका इन्फ्रास्ट्रक्चर (प्रा) लिमिटेड - विरूद्ध - स्टेट ऑफ महाराष्ट्र [फौजदारी अपील क्रमांक 330/2021, निर्णय दिल्याची तारीख 13.04.2021], या प्रकरणामध्ये या न्यायालयाच्या 3 न्यायाधीशांच्या न्यायपीठाने फौ. प्र. सं. च्या कलम 482 अंतर्गत अधिकारांची व्याप्ती यावर तपशीलवार विचार केला होता. असे दिसून आले की रद्द करण्याच्या अधिकाराचा वापर सावधगिरीने केला पाहिजे आणि दुर्मिळातील दुर्मिळ प्रकरणांमध्ये, अशा मानकांचा मृत्यूदंडाच्या संदर्भात तयार केलेल्या प्रमाणकाशी गोंधळ होऊ नये. पुढे असे निरीक्षण नोंदवण्यात आले की, ज्या*

---

2 22023 एस. सी. सी. ऑनलाईन एस. सी.1083

एफ. आय. आर./तक्रारीला रद्द करण्याची मागणी करण्यात आली आहे, त्या एफ. आय. आर./तक्रारीची तपासणी करताना न्यायालय त्यामध्ये केलेल्या आरोपांची विश्वासार्हता किंवा सत्यता किंवा अन्यथा चौकशी सुरू करू शकत नाही, परंतु जर न्यायालयाला योग्य वाटत असेल, तर रद्द करण्याच्या निकषांशी आणि कायद्याने लादलेल्या आत्मसंयमाशी आणि अधिक विशेषतः, आर. पी. कपूर - विरुद्ध - स्टेट ऑफ पंजाब (ए. आय. आर. 1960 एस. सी. 866) आणि स्टेट ऑफ हरियाणा - विरुद्ध - भजनलाल [(1992) परिशिष्ट (1) एस. सी. सी. 335) या प्रकरणांमध्ये या न्यायालयाने घालून दिलेल्या निकषांशी संबंधित बाबींचा विचार केला तर न्यायालयाला अधिकारक्षेत्र असेल."

11. ***स्टेट ऑफ हरियाणा - विरुद्ध - छ. भजन लाल अँड अदर्स***[3] या प्रकरणात माननीय सर्वोच्च न्यायालयाने मांडलेली तत्त्वे यांचा परिच्छेद 17 मध्ये खालीलप्रमाणे उल्लेख करण्यात आला आहेः

> *"17. भजनलाल (वरील) मध्ये, या न्यायालयाने दृष्टांताद्वारे, खटल्यांच्या विस्तृत श्रेणी ठरवल्या होत्या, ज्यामध्ये फौ. प्र. सं. च्या कलम 482 अंतर्गत अंतर्भूत अधिकार आहेत आणि त्यांचा वापर केला जाऊ शकतो. न्यायनिर्णयाचा परिच्छेद 102 खालीलप्रमाणे आहेः*
>
> > *'102. संहितेच्या चौदाव्या प्रकरणाअंतर्गत विविध संबंधित तरतुदींच्या व्याख्येच्या पार्श्वभूमीवर आणि अनुच्छेद 226 अंतर्गत असाधारण अधिकाराच्या वापराशी संबंधित निर्णयांच्या मालिकेत या न्यायालयाने किंवा संहितेच्या कलम 482 अंतर्गत अंतर्भूत अधिकारांशी संबंधित निर्णयांच्या पार्श्वभूमीवर, जे आम्ही काढले आणि वर पुनरुत्पादित केले आहे, आम्ही दृष्टांताद्वारे प्रकरणांची खालील श्रेणी देतो ज्यामध्ये अशा अधिकाराचा वापर एकतर कोणत्याही न्यायालयाच्या प्रक्रियेचा गैरवापर रोखण्यासाठी किंवा न्यायाचे उद्दिष्ट सुरक्षित करण्यासाठी*

---

3 3 ए. आय. आर. 1992 एस.सी. 604

केला जाऊ शकतो, जरी कोणतीही अचूक, स्पष्टपणे परिभाषित आणि पुरेशी दिशा आणि लवचिक मार्गदर्शक तत्त्वे निश्चित करणे शक्य नसले तरी किंवा कठोर सूत्रे आणि अशा शक्तीचा वापर केला जावा अशा असंख्य प्रकारच्या प्रकरणांची संपूर्ण यादी देण्यात येत आहे.

(1) प्रथम खबरी अहवालात किंवा तक्रारीत केलेले आरोप, जरी ते त्यांच्या दर्शनी मूल्यावर घेतले गेले असले आणि ते पूर्णपणे स्वीकारले गेले असले तरी प्रथमदर्शनी कोणताही गुन्हा सिद्ध नाही किंवा आरोपींविरुद्ध प्रकरण सिद्ध होत नाही.

(2) प्रथम खबरी अहवालातील आरोप आणि एफ. आय. आर. सोबतचे इतर साहित्य असल्यास, त्यात दखलपात्र गुन्हा उघड होत नसेल, तर संहितेच्या कलम 155 (2) च्या कक्षेत दंडाधिकाऱ्यांच्या आदेशानुसार वगळता संहितेच्या कलम 156 (1) अंतर्गत पोलिस अधिकाऱ्यांद्वारे केलेल्या तपासाचे समर्थन करावे.

(3) जिथे एफआयआर किंवा तक्रारीत केलेले निर्विवाद आरोप आणि त्याच्या समर्थनार्थ गोळा केलेले पुरावे कोणत्याही गुन्ह्याचे उघड करत नाहीत आणि आरोपीविरुद्ध खटला सिद्ध करत नाहीत.

(4) एफ. आय. आर. मधील आरोप हे दखलपात्र गुन्हा नसून केवळ दखलपात्र नसलेला गुन्हा असेल, तर संहितेच्या कलम 155 (2) अंतर्गत विचार केल्याप्रमाणे दंडाधिकाऱ्यांच्या आदेशाशिवाय पोलीस अधिकाऱ्याद्वारे कोणत्याही तपासाला परवानगी दिली जात नाही.

(5) एफ. आय. आर. किंवा तक्रारीत केलेले आरोप इतके असंगत आणि स्वाभाविकपणे अशक्य आहेत की ज्याच्या आधारे कोणतीही सुज्ञ व्यक्ती कधीही एका न्याय्य निष्कर्षापर्यंत पोहोचू शकत नाही की आरोपींविरुद्ध कारवाई करण्यासाठी पुरेसा आधार आहे.

(6) जेथे संबंधित संहिता किंवा कायद्यातील कोणत्याही तरतुदींमध्ये (ज्याच्या अंतर्गत फौजदारी कारवाई सुरू केली जाते) संस्थेला आणि कार्यवाही सुरू ठेवण्यास आणि/किंवा जेथे संबंधित संहिता किंवा कायद्यात विशिष्ट तरतूद आहे, तेथे बाधित पक्षाच्या तक्रारीचे प्रभावी निवारण करण्यासाठी स्पष्ट कायदेशीर अडथळा आहे.

(7) जेथे फौजदारी कार्यवाही स्पष्टपणे दुर्भावनापूर्णपणे हाताळली जाते आणि/किंवा जिथे आरोपीचा सूड उगवण्याच्या हेतूने आणि खाजगी आणि वैयक्तिक द्वेषामुळे त्याला दूर ठेवण्याच्या उद्देशाने द्वेषपूर्णपणे कार्यवाही सुरू केली जाते.

12. **अभिषेक** (वरील) मध्ये, माननीय सर्वोच्च न्यायालयाने शेवटी असे निरीक्षण नोंदवले की अभिषेक लग्नानंतर 6 किंवा 7 महिन्यांनी न्यायिक अधिकारी बनला आणि त्याला मुंबईत तक्रारकृतीशी व्यवहार करण्याची संधी मिळाली नाही. ती सणासुदीच्या काळात तिच्या सासरच्या लोकांना भेटायला आली तेव्हाच तिच्याशी त्याचा संपर्क झाला. निमिश हा तक्रारकर्तीच्या पतीचा भाऊ होता. तक्रारदाराने फेब्रुवारी 2009 मध्ये वैवाहिक घर सोडले आणि चार वर्षांच्या कालावधीसाठी सासरच्या किंवा तिच्या पतीविरुद्ध तक्रार केली नाही, असेही नमूद करण्यात आले. त्यामुळे सर्वोच्च न्यायालयाने केवळ कुसुम लता, अभिषेक गौर आणि सौरभ गौर यांच्याच विरुद्ध एफआयआर अंशतः रद्द केला.

13. तक्रारकर्तीचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या विद्वान अधिवक्ता दिनांक 8 जानेवारी

2025 रोजी प्रतिज्ञापत्रावर उत्तर दाखल केले आहे. तक्रारकर्तीने पती आणि सासरच्या लोकांवरील सर्व आरोपांचा पुनरुच्चार केला आहे. प्रतिज्ञापत्रावर उत्तरात पतीची असंयमी भाषा आणि स्वभावजन्य वर्तनाचा पुनरुच्चार केला आहे. पतीने केलेल्या लैंगिक अत्याचार आणि अनैसर्गिक लैंगिक कृत्यांबद्दल गंभीर आरोप करत तिने दिनांक 2 जानेवारी 2023 रोजी पोलिस ठाण्यात केलेल्या तक्रारीचा देखील संदर्भ घेतला आहे. ही तक्रार आठ पानांची आहे आणि त्यात पतीच्या तसेच सासरच्या लोकांच्या विचित्र वागणुकीचे स्पष्ट वर्णन आहे.

14. आमची निरीक्षणे ट्रायल कोर्टाच्या न्यायाधीशांवर प्रभाव टाकू शकतात हे लक्षात घेऊन तक्रारकर्तीने केलेल्या प्रत्येक तक्रारीचा संदर्भ घेण्याची आमची इच्छा नाही.

15. विद्वान एपीपी सादर करतात की तक्रारकर्तीने निवारणासाठी वारंवार कायदा अंमलबजावणी संस्थांशी संपर्क साधला आहे. सुरुवातीला, तिने एफ. आय. आर. दाखल केला नाही, परंतु पोलिस अधिकाऱ्यांच्या हस्तक्षेपामुळे पती आणि सासूची आक्रमक आणि अत्याचारी वागणूक बदलेल या भावनेने तिने पोलिस ठाण्यात धाव घेतली. तक्रारकर्तीचे विद्वान अधिवक्ता सादर करतात की जेव्हा तक्रारकर्तीसाठी हे असह्य झाले, तेव्हा तिने पोलिस ठाण्यात जाऊन एफआयआर दाखल केला.

16. वर नोंदवलेले विविध घटक लक्षात घेऊन आम्ही खालील निर्णयांचा संदर्भ

दिला आहेः

(i) **नरेश अनेजा उर्फ नरेश कुमार अनेजा - विरुद्ध - स्टेट ऑफ उत्तर प्रदेश[4];**

(ii) **किम वानसू - विरुद्ध - स्टेट ऑफ उत्तर प्रदेश अँड अदर्स[5];**

(iii) **सेंट्रल ब्युरो ऑफ इन्वेस्टीगेशन - विरुद्ध - आर्यन सिंग इ.[6];**

(iv) **स्टेट ऑफ ओडिशा - विरुद्ध - प्रतिमा मोहंती अँड अदर्स[7];**

(v) **कप्तान सिंग - विरुद्ध - स्टेट ऑफ उत्तर प्रदेश अँड अदर्स[8];**

(vi) **राजीव कौरव - विरुद्ध - बाईसाहाब अँड अदर्स[9];**

(vii) **स्टेट ऑफ हरियाणा - विरुद्ध - छ. भजन लाल अँड अदर्स[10]10;**

17. आम्हाला असे आढळले आहे की सासरे चंद्रकांत वासुदेव तेली आणि याचिकाकर्ते क्रमांक 1 च्या दोन जैविक बहिणी ऐश्वर्या चंद्रकांत तेली आणि वैष्णवी चंद्रकांत तेली यांच्याविरोधातील आरोप हे तक्रारकर्तीवर केलेल्या किरकोळ शिवीगाळ आणि टिप्पण्यांपर्यंतच मर्यादित आहेत. दोन्ही नणंदा तक्रारकर्तीला शिवीगाळ करत होत्या आणि तिने सासूच्या इच्छेप्रमाणे करावे असे तिला सूचित करत होत्या असा आरोप आहे.

---

4 42025 एस. सी. सी. ऑनलाईन एस. सी. 3
5 52025 एस. सी. सी. ऑनलाईन एस. सी. 17
6 6 ए. आय. आर. सुप्रीम कोर्ट 1987
7 7(2022) 16 एस. सी. सी. 703
8 8(2021) 9 एस. सी. सी 35
9 9(2020) 3 एस. सी. सी 317
10 10 ए. आय. आर. 1992 एस. सी 604

18. वरील बाबी आणि लागू असलेला कायदा लक्षात घेता, या याचिकेवर याचिकाकर्ते क्र. 2, 4 व 5 यांचाच विचार केला जाऊ शकतो असे आमचे मत आहे.

19. अशा प्रकारे, **ही रिट याचिका अंशतः याचिकाकर्ते क्र. 2, 4 व 5** अनुक्रमे चंद्रकांत तेली, ऐश्वर्या तेली आणि वैष्णवी तेली **यांच्याच मर्यादेपर्यंत मान्य करण्यात येत आहे**. दिनांक 31 मार्च 2023 रोजी समता नगर पोलिस ठाण्यात नोंदवलेला एफ. आय. आर क्र. 0220/2023 या तीन याचिकाकर्त्यां पुरताच रद्द करण्यात येत आहे.

20. तक्रारदाराचे याचिकाकर्ते क्रमांक 1, ओंकार चंद्रकांत तेली (पती) आणि याचिकाकर्ते क्रमांक 3, प्रियंका चंद्रकांत तेली (सासू) यांच्या बाबतीत, ही रिट याचिका फेटाळली जाते.

21. वरील अटींमध्ये न्यादेश अंशतः कायम करण्यात येत आहे.

(राजेश एस. पाटील, न्यायमूर्ती) **(रवींद्र व्ही. घुगे, न्यायमूर्ती)**

अस्वीकरण

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी वैध मानला जाईल."